

У інстытуце існуе пэўны звод правіл па падрыхтоўцы тэставых заданняў. Працэс стварэння тэстаў праходзіць некалькі тэхналагічных аперацый у межах адзіных патрабаванняў. Гэтыя патрабаванні пакладзены ў спецыфікацыю, якая вызначае план, змест, тыпы заданняў па ўзроўнях складанасці, кампазіцыю і структуру педагогічных тэстаў. Спецыфікацыя тэстаў па вучэбных прадметах узгадняецца са спецыялістамі Міністэрства адукацыі і зацвярджаецца мініс-

Па замежных мовах у сувязі з увядзеннем абавязковага экзамену за курс агульнай сярэдняй адукацыі павялічана колькасць камунікатыўна-арыентаваных заданняў.

Увесь час удасканалваецца форма пытанняў. Так, на тэсціраванні па біялогіі ў бягучым годзе заданне В 12 было прадстаўлена ў наступнай рэдакцыі.

“У клініку даставілі жанчыну — сведку аварыі, у якой дыягнаставалі пачашчанае сэрцабіццё, пашырэнне бронхаў і зрэнак. Вы-

Трэба прызнаць, што ўказаных патрабаванняў лёгка прытрымлівацца, калі іспыты праводзяцца для аднародных па ступені падрыхтоўкі груп. Пры нашым кантынгенце, дзе назіраецца вялікі роскід паміж тымі, хто скончыў агульнаадукацыйныя ўстановы на профільным узроўні, і выпускнікамі прафтэхвучылішчаў, указаны калідор заданняў мы пашыраем.

Важным паказчыкам надзейнасці тэставых заданняў з’яўляецца іх карэляцыя паміж варыянтамі ў час цэнтралізаванага тэсціра-

вадажэаца інструкцыяй да запісаў адказу. Напрыклад: “Адказ запішыце ў выглядзе цэлага ліку, адзінкі вымярэння не пішыце”. Альбо: “Адказ запішыце ў парадку ўзрастання — 1,3,5”, “Літары ў варыянтах адказаў размяшчаюцца ў алфавітным парадку”.

Аналіз бланкаў адказаў сведчыць, што шмат памылак дапускаецца тэсціруемымі з прычыны парушэння імі парадку выканання інструкцыі да заданняў. Прачытаць і зразумець інструкцыю, каб потым яе выканаць, — гэта важны навык, які трэба фарміраваць і развіваць усё жыццё.

Хачу адзначыць, што ўсе ўдакладненні, дапаўненні, кожнае слова ў заданні інструкцыі — гэта вынік нашай шматгадовай працы з тэставымі матэрыяламі. За час работы інстытута форма і структура заданняў значна эвалюцыяніравала: канкрэтызавана колькасць прымет, якія складаюць правільны адказ, з’явіліся новыя заданні на ўстанаўленне адпаведнасці паміж іх часткамі, паслядоўнасці дзеянняў, аперацый і разлікаў. Такія формы заданняў дазваляюць як правяраць, так і фарміраваць пэўныя алгарытмы мыслення ў паддаспытных.

Афармленне адказу і запіс яго ў бланк патрабуе не толькі выканання патрабаванняў інструкцый, але і пэўнай адукаванасці абітурыентаў. На жаль, арфаграфічныя памылкі ў адказах на заданні поля В не рэдка з’ява. Вось толькі некалькі прыкладаў з той жа біялогіі: “древисина, пИрвична, нОружной”.

З улікам таго, што праверка адказаў вядзецца ў аўтаматычным рэжыме, такія памылкі могуць зніжаць паказчыкі паспяховасці абітурыентаў.

У асобных краінах пры тэсціраванні выкарыстоўваюць заданні з разгорнутым адказам — эсэ, кароткае сачыненне (субтэст С).

Мы такую форму заданняў не ўжываем.

Вопыт Расіі і Украіны, дзе такую форму заданняў выкарыстоўваюць, паказвае, што да іх выканання прыступае толькі 25—30% ад агульнай колькасці ўдзельнікаў тэсціравання. Гэта значыць, што роля субтэста С невялікая, пры тым, што субтэсты А і В дэманструюць высокую надзейнасць.

Не менш важная прычына адмаўлення ад гэтай формы тэставых заданняў заключаецца ў тым, што бланкі адказаў правяраюцца толькі ўручную.

У нашай краіне трэба было б рытываць некалькі соцень педагогаў для праверкі тысяч запісанаў бланкаў адказаў. Гэта прывяло б як да росту ўсяго бюджэту тэсціравання, так і парушыла б агульную канцэпцыю інфармацыйнай бяспекі цэнтралізаванага тэсціравання.

Існуюць пэўныя прапорцыі паміж заданнімі субтэстаў А і В пры фарміраванні тэстаў. Яны не могуць устанаўлівацца адміністрацыйным шляхам. Толькі праз даследаванні і ў час правядзення пробнага тэсціравання вызначаюцца суадносіны паміж указанымі формамі заданняў.

Парушэнне суадносінаў паміж заданнімі субтэста А і В можа негатыўна ўплываць на надзейнасць усяго тэста і скажэнне вынікаў тэсціравання. Больш за тое, у адпаведнасці з канцэпцыяй цэнтралізаванага тэсціравання, асобныя заданні аднаго субтэста дазваляюць дыферэнцыраваць слабейшых абітурыентаў, другога — найбольш падрыхтаваных.

Час

Важнымі якаснымі кампанентамі тэста з’яўляюцца **час** на яго выкананне (альбо “даўжыня тэста”) і **колькасць заданняў** у кожным з іх.

У аснову гэтых параметраў на цэнтралізаваным тэсціраванні пакладзены класічная тэорыя мадэлявання і параметрызацыі, а таксама нашы даследаванні ў гэтай галіне. Тое, што “даўжыня тэста” складае 90, 120 і 180 хвілін па групах прадметаў, а колькасць заданняў у тэсце па прадметах вагаецца ад 30 (фізіка і матэматыка) да 60 (замяжная мова), з’яўляецца вынікам праведзенай намі апрабаванні гэтых паказчыкаў падчас рэлеатыўнага і пробнага тэсціравання.

Дарэчы, гэтыя паказчыкі амаль цалкам карэлююцца з такімі ж параметрамі ў абсалютнай большасці краін, дзе праводзяцца іспыты ў тэставай форме.

Так, напрыклад, тэарэтычныя даследаванні і практычныя назіранні сведчаць, што адведзены на выкананне тэста час не павінен перавышаць тры гадзіны. Інакш абітурыенты стамляюцца, што не дазваляе ім якасна выканаць заданні. Ды і вынікі нашага маніторынгу часу, які абітурыенты трацяць на тэсціраванне, сведчаць, што па фізіцы і матэматыцы толькі асобныя паддаспытныя працуюць у аўдыторыі ўсе тры гадзіны.

У гэтым артыкуле я звярнуў увагу на асаблівасці некаторых прымет і ўласцівасцей тэстаў. На самай справе навука аб тэстах (тэсталогія) і практыка даюць вялікае мноства якасных характарыстык як саміх заданняў, так і тэхналогіі правядзення іспытаў.

Мікалай ФЯСЬКОЎ,
дырэктар Рэспубліканскага інстытута кантролю ведаў.

Што такое якасны тэст

трам. Гэты алгарытм з’яўляецца асноўным дакументам для распрацоўшчыкаў заданняў.

Падрыхтаваныя аўтарскімі калектывамі заданні абавязкова праходзяць экспертызу на адпаведнасць патрабаванням праграм уступных іспытаў, навуковай верагоднасці, рэпрэзентатывнасці і валіднасці іх зместу. Затым кожнаму заданню надаецца ўнікальны ідэнтыфікацыйны код, які суадносіць яго з узроўнем складанасці, раздзелам вучэбных праграм, формай і іншымі параметрамі. Кадыфікацыя тэстаў — важны этап у іх падрыхтоўцы да аўтаматызаванай кампануюкі заданняў па варыянтах.

Змест

У аснову тэставых заданняў можна пакласці такія кампаненты, як **змест**. Ён вызначаецца вучэбнымі планами і праграмамі, якія раскрываюцца ў падручніках і дапаможніках.

Згодна са спецыфікацыяй, усе заданні абавязкова адпавядаюць зместу вучэбных курсаў і не выходзяць за межы школьных праграм. Гэта значыць, што змест тэста адлюстроўвае тое, што трэба ацэньваць.

Улічваючы, што складанасць тэстаў павінна адпавядаць узроўню падрыхтоўкі сярэднестатыстычнага абітурыента, няма сэнсу выкарыстоўваць як вельмі цяжкія, так і зусім простыя заданні. Больш за тое, такія заданні паніжаць дыферэнцыруючую здольнасць тэстаў.

Як вядома, раней, у час так званых традыцыйных уступных іспытаў, абітурыентам даводзілася выконваць заданні, якія не займалі адпаведнага праграмаў сярэдняй школы і адносіліся да павышанага ўзроўню. Гэта было апраўдана, бо на прыёмных іспытах пры высокім конкурсе на прэстыжныя спецыяльнасці найбольш адукаваных абітурыентаў можна было адабраць толькі прад’яўляючы адпаведныя патрабаванні.

Змест тэставых заданняў фармулюецца **дакладна, сцісла і выразна.**

Дакладнасць заданняў забяспечваецца выкарыстаннем зразумелых тэрмінаў, выключэннем двухсэнсоўнасці, розных метафар і выразаў з неадэкватнай лексікай. Усе адказы граматычна ўзгадняюцца са зместам задання.

Сцісласць забяспечваецца пільным падборам слоў, выразаў, сказаў, якія дазваляюць безальтэрнатыўна зразумець сэнс заданняў, а тэксты заданняў, як правіла, маюць простую сінтаксічную канструкцыю.

Выразнасць зместу заданняў забяспечвае разуменне тэксту праз выкарыстанне розных сімвалаў, графікаў, малюнкаў.

Усё гэта дазваляе закласці як мага больш інфармацыі на бланк з абмежаванай колькасцю старонак.

У бягучым годзе змест і структура заданняў пэўным чынам змяніліся.

Так, па географіі, хіміі, біялогіі, грамадзаўстве была павялічана колькасць заданняў з невербальнай формай падтрымкі, уніфікавана іх размеркаванне па ўзроўнях складанасці.

Па матэматыцы і фізіцы праведзена карэкціроўка заданняў з улікам стандартных фармулёвак вучэбных дапаможнікаў, павялічана ўдзельная вага задач практыка-арыентаванай накіраванасці.

Ужываючы паняцце “якасны”, мы звычайна ўяўляем нейкую заведама станоўчую характарыстыку аб’екта ці з’явы. І пад выразам “якасная адукацыя” звычайна маем на ўвазе, што гэтая адукацыя адпавядае самым бяспрэчным стандартам. Аднак насамрэч гэта сукупнасць істотных прымет.

Пад якаснымі характарыстыкамі тэстаў мы разумеем тую ж сукупнасць прымет, а таму іншы раз здзіўляемся, калі чуем, што трэба “павысіць якасць тэстаў” без удакладнення канкрэтных кампанентаў іх складнікаў. На наш погляд, якасць тэстаў — гэта іх даўжыня і змест, надзейнасць і валіднасць, даступнасць у разуменні абітурыентамі, а таксама тое, наколькі змест заданняў адпавядае дзяржаўным стандартам і вучэбным праграмам і г.д. У такім разе выраз “павысіць якасць тэстаў” не мае сэнсу. Можна казаць толькі пра пэўныя якасныя характарыстыкі (параметры) заданняў.

Вось з такіх пазіцый і прапаную даць характарыстыку нашым тэстам.

значце месца сінтэзу гармону і сам гармон, перавышэнне нормы якога пакажа аналіз крыві пацыенткі.

Месца сінтэзу гармонаў	Гармон
А) яечнікі	1) эстраген
Б) мазгавы слой наднырачнай часткі	2) адрэналін
В) коркавы слой наднырачнай часткі	3) аксітацын

Адказ запішыце ў выглядзе літар і лічбаў. Напрыклад: ВЗ”.

Дадзенае заданне адносіцца да тэмы “Эндакрынная сістэма. Функцыі наднырачнай часткі”. 9 клас, § 15.

Дарэчы, у падручніку пытанне на праверку ведаў падаецца ў наступнай рэдакцыі:

“3. Які ўплыў аказваюць на розныя сістэмы арганізма гармоны мазгавой часткі наднырачнай часткі?”

Надзейнасць

Важным крытэрыем якасці тэста з’яўляецца **надзейнасць**. Паказчыкам надзейнасці тэста з’яўляецца дакладнасць ацэнкі ўзроўню падрыхтоўкі абітурыентаў, ступень пастаянства іх вынікаў і ўстойлівасць да ўплыву выпадковых фактараў пры ацэньванні. Высокая ступень надзейнасці ў нашых тэстах забяспечана заданнімі пяці ўзроўняў складанасці, тыпам і формай іх паддачы, а таксама адэкватнай працаёмкасцю (колькасцю вылічальных аперацый і часу, неабходных для выканання асобна ўзятага задання).

Каэфіцыент надзейнасці тэставых заданняў 2014 года, як і ў папярэднія гады, дастаткова высокі: ад 0,856 па географію да 0,946 па французскай мове (пры ўмове, што 1,0 — гэта абсалютны паказчык надзейнасці). Гэтыя паказчыкі адпавядаюць высокай ступені надзейнасці заданняў і карэлююцца з паказчыкамі тэставых вымярэнняў у краінах з багатай практыкай іх выкарыстання.

Якаснай характарыстыкай надзейнасці тэставых заданняў з’яўляецца іх цяжкасць. Для нарматыўна-арыентаваных тэстаў (да такіх адносіцца нашы тэсты) не пажаданы заданні, цяжкасць якіх меншая за 20 і большая за 80 (працэнт тых, хто справіўся з заданнімі), паколькі іх дыферэнцыруючая здольнасць будзе істотна паніжана.

вання. Адзначу, што гэты паказчык у нас даволі высокі. Гэта стварае роўныя ўмовы для ўсіх абітурыентаў незалежна ад таго, які з 10 варыянтаў яны выконваюць.

Мы ўвесь час працуем і над павышэннем каэфіцыентаў карэляцыі сярэдніх балаў паміж вучэбнымі прадметамі, якія выносяцца на цэнтралізаванае тэсціраванне. Так, абітурыенты, якія ў 2014 годзе выбіралі на ўступных іспытах адну з дзяржаўных моў (беларускую ці рускую), знаходзіліся абсалютна ў роўных умовах. Гэта пацвярджаецца высокім каэфіцыентам карэляцыі вынікаў тэсціравання па гэтых прадметах. Сярэднія балы цэнтралізаванага тэсціравання па беларускай і рускай мовах у бягучым годзе складалі 30,89 і 30,86.

Адпаведныя паказчыкі атрыманы і па астатніх прадметах.

Форма

Якасная характарыстыка тэста вызначаецца таксама **формай** задання. У тэстах РІКВ выкарыстоўваюцца заданні закрытага тыпу з выбарам аднаго правільнага адказу (поле А) і заданні адкрытага тыпу, у якіх трэба сфармуляваць адказ і атрымаць яго ў выглядзе слова, цэлага ліку ці спалучэння літар і лічбаў (поле В).

Заданні закрытага тыпу прадугледжваюць, што абітурыенты павінны выбраць правільны адказ з прапанаваных 4—5 так званых дыстрактараў. Каб пазбегнуць выпадковасці пры выбары адказу, дыстрактары для кожнага задання павінны быць максімальна праўдападобнымі. Для стваральнікаў тэставых заданняў гэта не менш адказны працэс, чым работа над зместам задання.

Існуе памылковая думка, быццам заданні гэтай формы правяраюць тэсціруемых на выбар выпадковых адказаў. Маўляў, можна ўгадаць правільны адказ і атрымаць станоўчы вынік. Каб не паўтараць чарговы раз нашу пазіцыю на конт гэтага меркавання і не спасылацца на сусветны вопыт, звярну ўвагу чытача на матэрыял “Настаўніцкая газета” ад 13.11.2014 г. “Ці трэба на тэсціраванні вучыць абітурыентаў доказу тэарэмы Піфагора?”.

Заданні адкрытага тыпу з кароткім адказам прадугледжваюць, што абітурыент павінен сам атрымаць правільны адказ. Аўтары выбіраюць такую форму задання, якая максімальна зразумелая ўдзельнікам іспытаў. Яны ніколі не ставяць задач “лавіць” тэсціруемых на іх няўважлівасці. Субтэст В звычайна суп-